

TJEKSPROGGET.DK SPROG TIP 2011

Indholdsfortegnelse

Drilske udsagnsord	4
Dobbeltformer af udsagnsord	6
Typiske stavfejl – 2	9
Lidt om forholdsord	10
Forholdsord i (eller på) fremmarch	12
Falske lån	14
Spørg om sprog – 3	16
En lille fjer i øret	18
Barnet er syg(t)	20
Skidegodt, Egon!	22
Skriv gode webtekster	24
Gammel vin på nye flasker – og omvendt	26

ISSN 1901-6557

© 2011 by Tjeksproget.dk

Tryk: Scanprint

Må man skrive d i gjor(d)t?

Ja, hvorfor ikke? Det hedder jo da *gjorde* i datid, vil nogle sige. Blandt andre sprogprofessor Jens Normann Jørgensen, som i begyndelsen af året kritiserede de officielle danske retskrivningsregler for at være alt for stramme.

Hvis der var flere stavemåder af ord, ville danske børn få lettere ved at stave, mente han og pointerede, at norske børn er bedre til at læse end danske, selvom der i Norge kan være op til tolv forskellige stavemåder af et ord.

Ifølge sprogprofessoren er der for mange "sure gamle mænd", som brokker sig over, at mange unge siger (og skriver) *bedte* i stedet for *bad*. Men det er jo blot, fordi sproget forandrer sig. De sure gamle mænd siger selv *gravede* og ikke *grov*, påpeger han. Jo, svarer Sprog-nævnet, men det er ikke nok, at nogle unge siger *bedte* i stedet for *bad*; vi skal registrere, at det er en udbredt praksis blandt gode og sikre sprogbrugere.

Som sprogvirksomhed hylder vi traditionsprincippet og gør nok en dyd ud af at være lidt bagstræberiske – men vi lever selvfølgelig også af at rette andres fejl, og dem bliver der flere af, jo mere fastlagt retskrivningen er. Gennem kurser, sprogpolitikker og sproglig rådgivning gør vi dog også vores til at udbrede kendskabet til korrekt og godt dansk.

Hver måned udsender Tjeksproget.dk via e-mail et Sprogtip, som i kort form behandler nogle almindelige spørgsmål om grammatik, tegnsætning, stavemåder og andre sproglige emner. I 2004 udgav vi for første gang et hæfte med årets Sprogtip, og det har siden været en tilbagevendende udgivelse.

I hæftet her har vi samlet de 12 Sprogtip fra 2011. Vi håber, at du må få fornøjelse af dem og måske et brugbart tip eller to til at forbedre dit skriftsprog.

Andreas Christensen
Direktør

PS: Besøg vores sprogunivers på www.tjeksproget.dk, hvor du bl.a. kan tilmelde dig det månedlige Sprogtip eller melde dig ind i Sprogklubben.

PPS: Du kan også modtage Dagens Sprogtip via Twitter: www.twitter.com/Tjeksprogetdk.

Drilske udsagnsord

Nogle udsagnsord har et bøjningsmønster, som kan medføre, at man vælger en form, der er forkert i sammenhængen.

Forkert datidsform

For de allerfleste udsagnsord markerer endelserne -te eller -ede datid, men det gælder ikke for udsagnsord, der ender på -holde. Det hedder i datid *Bilen holdt parkeret i nødsporet* og *Politiet anholdt senere den formodede gerningsmand*, men meget ofte ser man sætninger som *Bilen holdte parkeret i nødsporet* og *Politiet anholdte senere den formodede gerningsmand*.

De fleste udsagnsord falder inden for en af en række bøjningstyper, men *holde* er helt alene om bøjningsmønsteret *holde* (navnemåde), *holder* (nutid), *holdt* (datid), *holdt* (førnutid), og det får altså en del til at vælge det bøjningsmønster, som kendes fra lignende udsagnsord som fx *hælde* (hælder, hældte, hældt) og *kalde* (kalder, kaldte, kaldt).

Forkert nutidsform

De fleste udsagnsord får endelsen -r i nutid, men det gælder ikke de udsagnsord, der ender på -gøre. Det hedder fx *Udvalgets rapport afgør sagen*, men ikke sjældent ser man formen *Udvalgets rapport afgører sagen*, som nok følger det gængse bøjningsmønster, men altså er forkert. Fejlen opstår almindeligvis kun, når der er et foranstillet led, fx i *afgøre*, *rengøre*, *synliggøre* og *frigøre*.

Den modsatte tendens gør sig gældende for udsagnsordet *røre*. Ordet følger det normale bøjningsmønster og skal dermed tilføjes -r, men den korrekte endelse forsvinder ofte, så man får en sætning som *Politikerne ved, hvad der rør sig i befolkningen* i stedet for det korrekte *Politikerne ved, hvad der rører sig i befolkningen*.

Det er dog værd at bemærke, at tendensen ikke ses, når *røre* har et foranstillet led som fx i *vedrøre* og *berøre*. Disse ord bøjes almindeligvis korrekt.

Datidsform i stedet for navnemåde eller nutidsform

Når det gælder de to udsagnsord *synes* og *lykkes*, anvender en del datidsformen, hvor nutidsformen eller navnemåden havde været det korrekte. Det giver sætninger som *Jeg syntes ikke, at vi skal gøre mere ved det nu* (datid) i stedet for det korrekte *Jeg synes ikke, at vi skal gøre mere ved det nu* (nutid) og *Det skal nok lykkedes os at nå frem til tiden* (datid) i stedet for det korrekte *Det skal nok lykkes os at nå frem til tiden* (navnemåde).

Det er svært at give en fornuftig forklaring på denne type fejl, men den er ikke helt ualmindelig.

Månedens
bydemåde:

Salt!